

Hållbar samhällsutveckling inom ett normkreativt avfallsprojekt

Av: Allanmikel Sargon Orahim

Handledare: Sara Söderström

Södertörns högskola | Institutionen för naturvetenskap, miljö och teknik

Kandidatuppsats 15 hp

Miljövetenskap | Höstterminen 2018

Programmet för Miljö- och utveckling

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM

Förord

Ett stort tack till min handledare Sara Söderström som stöttat, väglett och hjälpt mig skriva en bättre uppsats än jag trodde var möjlig.

Ett tack tillägnat RISE Stadsutveckling och särskilt Marcus Jahnke som gav mig tillfället att studera TJAFS-projektet.

Sist vill jag tilldela en speciell hälsning till Momina, utan dig hade inte det här varit möjligt. Tack för att du gör mig till en bättre människa. Jag älskar dig.

Sammanfattning

De globala sociala, ekologiska och ekonomiska utmaningarna som mänskligheten står inför i dagsläget har gett upphov till FN's 17 globala mål och agenda 2030 för att vägleda mänskligheten mot en hållbar utveckling. Kate Raworth, professor i ekonomi från Oxfords universitet, har i samma anda utvecklat ett visuellt ramverk med sju tillhörande förutsättningar för mänskligheten att sträva mot för att leva inom ett säkert och rättvist utrymme av hållbar utveckling. Detta ramverk och tillhörande förutsättningar för hållbar utveckling appliceras i den här studien med syftet att undersöka och konkretisera ett normkreativt avfallsprojekts potentiellt bidragande effekter till en hållbar samhällsutveckling. Resultatet av undersökningen påvisar tydliga belägg för att avfallsprojektet har bidragit till en hållbar samhällsutveckling utefter det teoretiska ramverket enligt respondenter som deltagit i studien. Det krävs dock vidare studier för att konkretisera dessa resultat i mer objektiva sammanhang.

Nyckelord: hållbar utveckling, samhällsutveckling, doughnutmodellen, hållbarhet, avfallsprojekt, normkritik, normkreativ, innovation, social, ekologisk, ekonomisk

Abstract

The global social, ecological and economic challenges facing humanity today have given rise to the UN's 17 Global Objectives and Agenda 2030 to achieve sustainable development. Kate Raworth, professor of economics from Oxford University, has in the same spirit developed a visual framework with seven related conditions for mankind to live by, to strive towards living within a safe and fair zone of sustainable development. This framework and associated conditions for sustainable development are applied in this study with the intention to investigate and concretize the potentially contributing sustainable development effects of a norm-creative waste management project in a process of sustainable societal development. The results of the study show clear evidence that the waste management project has contributed to sustainable societal development according to the respondents who participated in the study. However, further studies are required to concretize these results through a more scientifically objective methodology.

Keywords: sustainable development, societal development, doughnut model, sustainability, waste management project, norm-creative, norm-critical, innovation, social, ecological,

economical

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.2 Bakgrund	5
2. Tidigare forskning	8
2.1 Problemformulering och syfte	9
2.2 Frågeställningar	10
3. Teori	11
3.1 Doughnutmodellen	11
3.2 Seven ways to think like a 21st-century economist	13
4. Metod	17
4.1 Metodansats och urval	17
4.2 Metodik: datainsamling	18
4.2.1 Frågekonstruktion	19
4.3 Metodik: analys	20
4.3.1 Analysmall	21
5. Resultat	23
5.1 Frågeformulär	23
5.2 Sammanställning av resultat	27
6. Analys	29
6.1 Översiktstabell	29
6.2 Sammanställning av analys	31
7. Diskussion & slutsats	36
9. Referenslista	38

1. Inledning

År 2015 enades FNs medlemsländer om de globala hållbarhetsmålen som syftar till att utrota all form av fattigdom och hunger samt säkerställa människors rätt till fredliga och hållbara samhällen. Nationerna har gemensamt kommit överens om att tillgodose skydd avseende all form av degradering, överutnyttjande av resurser och negativ ekologisk påverkan (UN., 2018). Det råder således enighet om att aktivt sträva mot att alla människor skall få chansen till ett värdigt liv utan att äventyra världens ekosystem, samtidigt som kommande generationer också ska få möjligheten att tillgodose sina egna behov. Mänskligheten står alltså inför en enorm utmaning - Att främja utveckling utan att bekosta framtida utveckling (UN., 2018).

1.2 Bakgrund

FNs 17 globala hållbarhetsmål ämnar till att balansera de tre dimensionerna av hållbar utveckling: det sociala, ekologiska och ekonomiska. Dessa mål utgör en slags vision som medlemsländerna har satt i sikte och som kommit att kallas för "Agenda 2030" (UN., 2018). Sveriges regering ämnar till att vara ett föredöme för resten av världen när det kommer till att nå de 17 globala målen. Mot bakgrund av Agenda 2030 har Sverige som ambition att ställa om till att bli ett fossilfritt välfärdsland som aktivt arbetar mot att minska fattigdom och säkerställa mänskliga behov- och rättigheter. Tanken med regeringens anammande av Agenda 2030 är att inkludera hela samhället -nationellt, regionalt och lokalt i arbetet med att balansera de sociala, ekologiska och ekonomiska dimensionerna för hållbar utveckling (Regeringskansliet., 2018, s. 6.; SKL., 2016, s. 1).

Svenska kommuner, landsting och regioners roll i regeringens implementering av de globala målen är av särskild betydelse då förutsättningarna för att nå dessa kräver insatser och samverkan på flera nivåer, både internationellt och nationellt. Men framförallt lokalt och regionalt (SKL., 2016, s. 4-6). De globala målen består av 17 övergripande mål och totalt 169 tillhörande delmål (UN., 2018). Kommuner, landsting och regioner har av de 169 delmålen, 93 delmål som är relevanta på den lokala och regionala nivån av agenda 2030 vilket gör att de direkt ansvarar för att delmålen skall uppfyllas och efterföljas (SKL., 2018, s. 10-11). En väsentlig del av arbetet mot att uppnå dessa mål är förankrat i att förebygga och hantera avfall och föroreningar på ett socio-ekologiskt hållbart sätt (UN environment., 2016, s. 12-14).

I stadsdelen Norrby i Borås hade det uppmärksammats om ett allt ökande problem med nedskräpning, bristande sorteringsgrad och avfallshantering (Andersson, L., et.al. 2018, s. 5-6). Områden som har problem med ökad mängd nedskräpning eller bristande avfallshantering påstås ofta bero på individer med bristande kunskap eller moral (Andersson, L., et.al. 2018, s. 6-7). I många fall beror dock ett identifierat problem på en mängd olika samverkande faktorer, som i sin tur kan ha signifikant inverkan på särskilda fenomen. Den sortens premiss ledde Andersson et.al. (2018) till att undersöka avfallssituationen i Norrby närmre. Andersson et.al (2018) genomförde en s.k. normkritisk förstudie, d.v.s. ett objektivt sätt att granska hur rådande samhällsnormer kan påverka exempelvis utvecklandet av ett avfallssystem (Andersson, L., et.al. 2018, s. 9).

Tanken med förstudien var att ta reda på vilka bakomliggande faktorer och normer som främst kan ha orsakat det uppkomna problemet i stadsdelen. Forskningen granskade bl.a. rådande samhällsnormer, hur avfallssystemet var utformat samt hur avfallssystemet tillgängliggjorts för allmänheten (Andersson, L., et.al. 2018, s. 5-6).

Forskningen kommer fram till att den ökade nedskräpningen beror på avsaknandet av ett välfungerande avfallshanteringssystem som grundar sig i diskriminerande samhällsnormer (Andersson, L., et.al. 2018, s. 5-7). Andersson et.al (2018) uppmärksammade att den enda tillgängliga återvinningsstationen som fanns i Norrby var belägen en bit bort, i ett område med högre socioekonomisk status. Återvinningsstationen var utöver detta anpassad efter samhällsnormer som bygger på att medborgare själva har tillgång till bil för att lasta och transportera sitt avfall. Enligt studien utgjorde de fysiska faktorerna som avstånd och tillgång till transportmedel direkta barriärer mot de som inte hade tillgång till bil. Andra faktorer som belystes väga minst lika tungt var att Norrbyborna ofta kände sig oönskade i det finare området och i "underläge" när de kom med sitt avfall bärandes istället för i bilar (Andersson, L., et.al. 2018, s. 5-7).

Som ett resultat av ovanstående problematik inleddes avfallsprojektet TJAFS (Tjänsteutveckling i AvFallsSystemet) i samverkan med ett flertal aktörer i samhället för att förbättra avfallshanteringen i stadsdelen (Andersson, L., et.al. 2018, s. 13-21). Den lokala befolkningen, Borås Stad (kommunen), den lokala innovationsplattformen (TJAFS), Research Institute of Sweden (RISE), VINNOVA (Sveriges innovationsmyndighet), BEM (Borås Energi och Miljö) och Högskolan i Borås samverkade och kom fram till en helt ny tjänst - "Retur-Cykeln". Retur-Cykeln är en tjänst där medborgare enkelt kan boka tid för

avhämtning av skrymmande avfall via en app som sedan transporteras till återvinningsstationen av tredje part (Jonasson, J. & Andersson, L. 2018).

2. Tidigare forskning

Enligt tidigare forskning har systemanalys använts som ett primärt arbetsverktyg av politiker och kommunala representanter som beslutsstöd i utvecklingsprocesser för hållbar kommunal avfallshantering (Klang, A., et. al., 2006; Ugglå, Y. & Elander, I. 2009, s. 25-29). De aspekter som ansetts vara av störst betydelse i förhållande till systemanalys-verktyget var möjligheten till kommunalt samarbete (Ugglå, Y. & Elander, I. 2009, s. 15-17) för att minska kostnader och miljöpåverkan, arbetsförhållanden hos avfallshanteringspersonal, låga växthusgasutsläpp, hushållsekonomin samt den tekniska tillförlitligheten i behandling av avfall (Klang, A., et. al., 2006, s. 326). Det som däremot ansetts vara av mindre betydelse är minimerandet av avfallsarbete för hushåll och antalet genererade jobb-möjligheter som avfallshantering kan medföra- både lokalt och regionalt (Klang, A., et. al., 2006, s. 326). Politiker och kommunala representanter har utöver detta visat sig vara oeniga i fråga om innebörden av långdistanstransport (till och från avfall/återvinningscentral) och effekter kopplade till utsläppsfaktorer från insamling av avfall (Klang, A., et. al., 2006, s. 329).

På senare tid har studier framhållt att det historiskt sett främst varit särskilt utvalda tjänstemän, intressenter och tekniska konsulter inom både den offentliga- och privata sektorn som fått delta i beslutsfattande processer. Särskilt beslut kopplade till miljö som påverkar allmänheten och samhället i stort (Garnett, K., et.al. 2017, s. 1-2). Det är dessa som ansetts ha relevant kompetens och således det yttersta ansvaret för samhällets utveckling. Följaktligen har detta medfört att allmänheten generellt sätt helt uteslutits från beslutsfattande processer eller blivit inkluderade för sent i processen (Garnett, K., et.al. 2017, s. 10).

Samtida forskning pekar dock även på att engagemang från offentligheten är nödvändig i samhällsliga beslutprocesser och bör inkluderas då allmänheten anses vara stöttande i utvecklandet av socialt- och ekologiskt hållbara samhällen. (Garnett, K., et.al. 2017, s. 10, 20). Däremot har denna inkludering av allmänheten inte fått undgå motstånd och har av offentliga beslutsfattare och policymakers ansetts vara "överskattad som politiskt verktyg" (Garnett, K., et.al. 2017, s. 10).

Den senaste forskningen som genomförts gällande avfallsförebyggande aktiviteter har påvisat att dessa främst uppstår när samverkan mellan olika samhällsliga aktörer - privata såväl som offentliga, tillsammans engagerar sig i innovativa initiativ för att minska avfallet. Dessa

initiativ påstås skapa rörelsemönster som successivt påverkar individer, grupper och aktörers beteenden och därmed formar nya nätverk som främjar hållbara handlingar i samhället (Corvellec, H., et.al., 2018, s. 9). Dessutom belyses att många av de initiativ som är avfallsförebyggande och främjande för avfallshanteringen ofta uppstår på gräsrotsnivå och som sedan plockas upp av andra offentliga och privata aktörer som myndigheter, organisationer och företag (Corvellec, H., et.al., 2018, s. 10). Det är alltså ofta medborgerliga rörelser- och aktiviteter som är grunden till hållbara förändringsprocesser i samhället (Corvellec, H., et.al., 2018, s. 10).

2.1 Problemformulering och syfte

Vikten av ett objektiva och normkritiska utgångsläge i frågor gällande samhällsutveckling framgick tydligt i den normkritiska förstudien som genomfördes i fråga om avfallssituationen i Norrby (Andersson, L., et.al. 2018). Det som dessutom framgår i avsnittet om tidigare forskning är att samverkan samt delaktighet av- och mellan alla berörda aktörer i ett samhälle rörande utvecklingsprocesser är ytterst viktigt. Framförallt gällande inkludering av allmänheten och förmågan att kunna samarbeta på flera nivåer av samhällsskiktet (Klang, A., et.al. 2006; Garnett, K., et.al. 2017; Corvellec, H., et.al. 2018). Att kunna utvärdera utvecklingsplaner- och strategier utifrån ett ramverk som inkorporerar samtliga sociala, ekologiska och ekonomiska dimensioner av hållbar utveckling anses vara essentiellt. Den s.k. "Doughnutmodellen" är en i dagsläget aktuell hållbarhetsmodell som potentiellt kan användas för just det syftet (Raworth, K. 2017).

Den här uppsatsen ämnar därmed till att följa upp avfallsprojektet utifrån det ovannämnda socio-ekologiska samt ekonomiska utveckling- och hållbarhetsperspektivet. Syftet med undersökningen är att försöka konkretisera faktorer från avfallsprojektet som möjligen bidragit till en hållbar samhällsutveckling. Den här forskningen är viktig eftersom den bidrar med konkreta exempel på hur innovation, normkritik och samverkan potentiellt kan leda till mer hållbara och rättfärdiga lösningar i samhället. De sociala faktorer som undersöks är bl.a. hälsa- och välbefinnande, jämlikhet- och jämställdhet samt fredliga- och inkluderande samhällen. Potentiellt bidragande ekologiska faktorer som undersöks är bl.a. rent vatten och sanitet, inga luftföroreningar- och klimatpåverkan samt ekosystem- och biologisk mångfald. Slutligen kommer även ekonomiska hållbarhetsfaktorer undersökas som hållbara städer och samhällen, anständiga arbetsvillkor och inkomster samt hållbar industri, innovation och

infrastruktur m.m.

2.2 Frågeställningar

Den övergripande frågeställningen som denna studie ämnar till att besvara är:

- Bidrar det normkreativa avfallsprojektet "TJAFS" till en hållbar samhällsutveckling?

För att kunna besvara den övergripande frågeställningen på ett nyanserat sätt har den brytits ned i följande tre frågeställningar:

- Går det att identifiera förhållningssätt och perspektiv från tidigare forskning gällande hållbar samhällsutveckling hos respondenterna som varit involverade i projektet?

- Har projektet varit bidragande till en hållbar samhällsutveckling enligt Doughnutmodellens sociala golv och ekologiska tak?

- Förhåller sig projektet till Raworths sju förutsättningar för hållbar utveckling?

3. Teori

Nedan följer en beskrivning av det teoretiska ramverk som den här uppsatsen utgår från i undersökningen av avfallsprojektet. Den s.k. "Doughnutmodellen" är framtagen och utvecklad av ekonomen Kate Raworth. Doughnutmodellen ämnar till att vägleda mänskligheten till att leva inom ett säkert och rättvist utrymme utifrån ett socio-ekologiskt och ekonomiskt hållbarhetsperspektiv. Därefter följs Doughnutmodellen med Raworths "Seven ways to think like a 21st-century economist" vars syfte är att beskriva vilka förutsättningar som krävs för mänskligheten att hålla sig inom ramen av en hållbar utveckling.

3.1 Doughnutmodellen

Raworths (2017) Doughnutmodell är ett visuellt ramverk som består av två cirkulära gränzoner, ett som representerar vår planets övre ekologiska tak och det andra som representerar mänsklighetens undre sociala golv. Tillsammans utgör dessa en avbildning till något som liknar en munk.

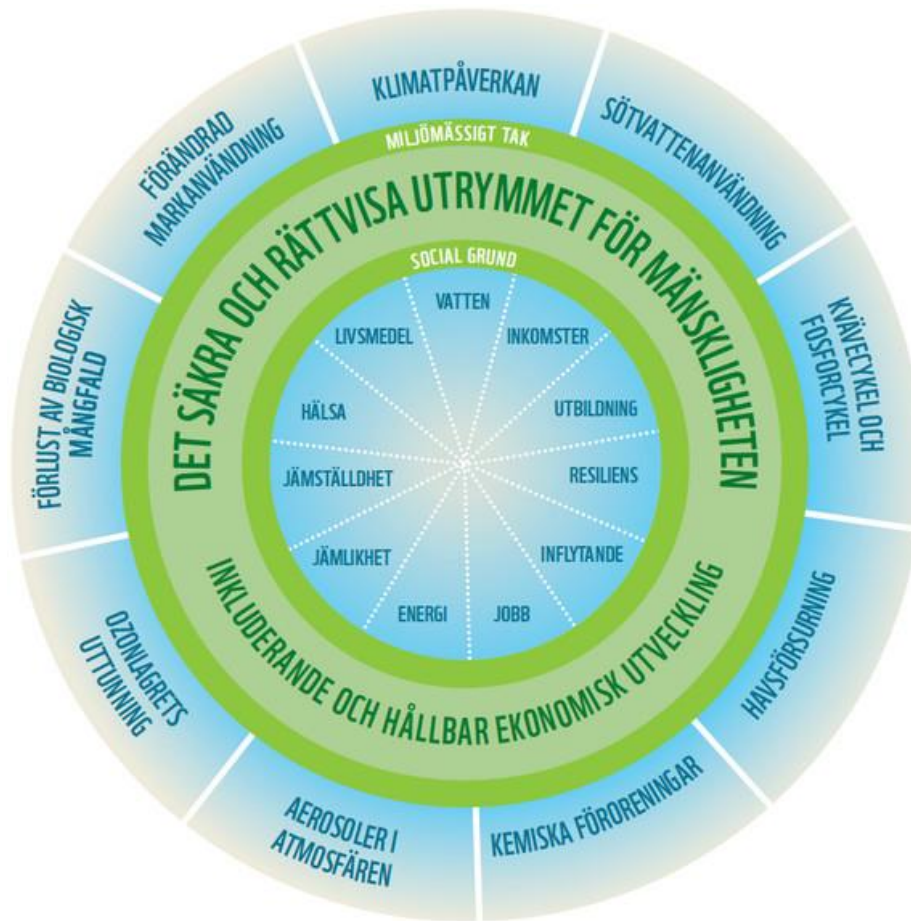

fig 1. "The doughnut" (Raworth, K. 2017, s. 44).

Tanken med modellen är att utgöra en slags indikator på planetens och mänsklighetens välmående, samt att vägleda mänskligheten till att verka inom det gröna "säkra och rättvisa utrymmet för mänskligheten" (Raworth, K., 2017, s. 44-45).

Det ekologiska taket är baserat på Rockströms et.al. (2009) nio planetära gränser och tydliggör jordens livgivande holistiska system. Ett övertramp på något eller flera av dessa system ökar risken för permanenta förändringar i klimat och ekosystem som i sin tur kan leda till en mer ogästvänlig miljö att leva i (Rockström, et.al. 2009; Jackson, T. 2009, s. 200-203; Diamond, J. 2011, s. 419-440). Det sociala golvet består av 11 essentiella villkor kopplade till människors välmående och funktion i samhället. När det brister i något eller några av dessa villkor för mänskligt välmående riskerar det att leda till instabila och besvärliga förhållanden för människor i samhället (Raworth, K., 2017, s. 43-45; Lehtonen, M. 2004, s. 200-202; Jackson, T. 2009, s. 200-203).

De ekologiska planetära gränserna och de essentiella sociala villkoren kan enligt Raworth (2017) inte längre ses som enskilda system. Raworth (2017) menar att forskning har,

framförallt sedan andra halvan av 1900-talet, visat att dessa är tydligt sammanlänkade och effekter inom den ekologiska sfären orsakar effekter och konsekvenser som påverkar de sociala dimensionerna och vice versa (Raworth, K., 2017, s. 154-156; Lehtonen, M. 2004, s. 200-202; Rockström, et.al. 2009; Jackson, T. 2009, s. 200-203). Förståelsen för detta samband och vilka effekter detta i sin tur har ur ett ekonomiskt perspektiv har lett till utformandet av Doughnutmodellen.

3.2 Seven ways to think like a 21st-century economist

Doughnutmodellen bygger enligt Raworth (2017) på sju nytänkande förutsättningar för att förändra mänsklighetens ekonomiska systemtänk till att bli ett som baseras fullständigt på hållbar utveckling, inifrån och ut (Raworth, K., 2017, s. 28-29).

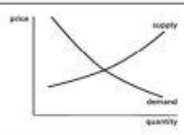
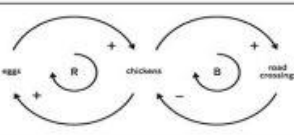
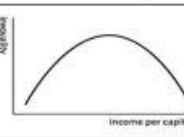

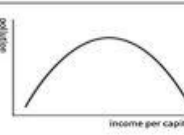
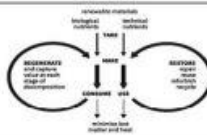
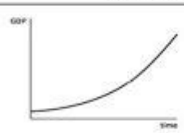
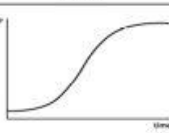
Seven Ways to Think:	From Twentieth-Century Economics	To Twenty-First-Century Economics
1. Change the Goal	 GDP	 the Doughnut
2. See the Big Picture	 self-contained market	 embedded economy
3. Nurture Human Nature	 rational economic man	 social adaptable humans
4. Get Savvy with Systems	 mechanical equilibrium	 dynamic complexity
5. Design to Distribute	 growth will even it up again	 distributive by design
6. Create to Regenerate	 growth will clean it up again	 regenerative by design
7. Be Agnostic about Growth	 growth addicted	 growth agnostic

fig 2. "Seven ways to think: From twentieth-century economics to twenty-first-century economics" (Raworth, K. 2017, s. 26-27).

Den första förutsättningen menar Raworth (2017) är att ekonomins fokus på BNP och tillväxt måste skiftas och istället riktas mot hur mänskligheten kan frodas (Jackson, T. 2009, s. 22-25; Stavlöt, U., et.al. 2016, s. 93-98; Bratt, L., & Larsson, M. 2014, s. 148-150). Meningen är att ekonomin ska bygga på en balans för mänsklighetens grundläggande behov och välmående samt naturens kapacitet att uppehålla detta (Stavlöt, U., et.al. 2016, s. 98-108; Bratt L. & Larsson, M. 2014, s. 150-156). Raworth menar på att syftet med fokusskiftet är att tillväxt inte visat sig gynna varken mänsklighetens välmående eller planetens livgivande ekosystem (Raworth, K., 2017, s. 25-28, 53-57; Bratt L. & Larsson, M. 2014, s. 150-156; Jackson, T. 2009, s. 51-63; Wilkinson, R. & Pickett, K., 2009, s. 19-29).

Ekonomer har historiskt sett skildrat ekonomin skilt från övriga faktorer än de marknadsbaserade systemen. Ekonomin har avbildats som ett snävt, slutet system baserat på utbud och efterfrågan. Huvudkonceptet är hushållets samspel med marknaden via arbetskraft och inkomster åt en riktning och konsumtion, produkter samt tjänster tillbaka i den andra riktningen (Bratt L. & Larsson, M. 2014, s. 15-38; Stavlöt, U., et.al. 2016, s. 219-225; Wilkinson, R. & Pickett, K., 2009, s. 19-29; Withgott, J. & Laposata, Matthew., 2015, s. 164-168). Här krävs ett nytänk menar Raworth (2017) och är hennes andra förutsättning för hållbar utveckling. Ett nytt inbäddat systemtänk där samhället och naturen samspelar i en dynamisk och interaktiv ekonomi med solens förnyelsebara energi som drivkraft (Raworth, K., 2017, s. 26-28). Raworth (2017) rangordnar ekonomin likt ett interaktivt och dynamiskt ekosystem, i det inkluderar hon jordens livgivande ekosystemtjänster och dess gränser som bör respekteras. Hon ser på samhället som grundpelare vars kontakter och nätverk behöver fostras. Ekonomin som mångfaldig, vars system ska stöttas. Hushållet som kärnan i ekonomin och dess insats värdesätts. Marknaden som en kraftfull spelare, som kräver inbäddning med varsamhet och vishet. Allmänheten som kreativ och med potential som kan utlösas. Staten som essentiell och ansvarstagande. Finanserna som tjänstgörande och till nytta för samhället. Företagandet som innovativt, som med ett gott syfte kan verka upplyftande. Handeln som tveeggad och som ska utformas rättvist. Och sist samhällets maktstrukturer som är genomgripande, dess missbruk ska aktas och kontrolleras (Raworth, K. 2017, s. 70-72).

I hjärtat av 1900-talets ekonomi var den rationella, nyttomaximerande individen central. Människors handlingar och beslut påstods vara kyligt kalkylerande, isolerade från känslor och intuition samt ständigt logiskt grundade (Raworth, K. 2017, s. 28, 96-99; Bratt L. & Larsson, M. 2014, s. 61-64, 94-96; Stavlöt, U., et.al. 2016, s. 219-225). Raworth (2017)

menar att Doughnutekonomin istället porträtterar människor efter sin natur - den tredje förutsättningen för hållbar utveckling. Människan är i själva verket en social varelse och beroende av samspelet med varandra. Människor är approximerande och väger åtskilliga faktorer mellan varandra i sina handlingar och beslut. Individer är flytande och föränderliga i sitt värdesättande - etiskt och moraliskt medvetna (Raworth, K. 2017, s. 26-28, 103-117; Bratt L. & Larsson, M. 2014, s. 61-64).

Neoklassisk ekonomi baseras på marknadsrelaterade förklaringsmodeller som kan styrkas med hjälp av matematiska formuleringar. Med mekanisk jämvikt som huvudkoncept har neoklassisk teori försökt framställa ekonomin som elegant och förenklad (Bratt L. & Larsson, M. 2014, s. 64-70, 94-96; Stavlöt, U., et.al. 2016, s. 199-208). Raworth (2017) menar att denna typ av neoklassisk teori är grundad i föråldrade och felplacerade 1800-tals metaforer och koncept (Raworth, K. 2017, s. 26-28, 130-137; Withgott, J. & Laposata, Matthew., 2015, s. 164-169). Raworth (2017) förklarar att den fjärde förutsättningen för en hållbar ekonomi bör baseras på ett systemtänk som fångar upp ekonomins komplexa och dynamiska karaktär. En ekonomi framställd med feedback-loops, flöden- och lager samt fördröjningseffekter i systemet. Ett system som består av sammankopplade enheter i aktiva interaktioner med varandra. Dynamiska interaktioner mellan individuella, kollektiva och samverkande enheter ger upphov till eftereffekter i feedback-looparna som i sin tur vidare påverkar flöden och olika lager i systemen (Raworth, K. 2017, s. 26-28, 137-144).

Raworths (2017) femte förutsättning för en hållbar utveckling är att ekonomin utformas till att vara distributiv av design. Med det menas att välstånd, tid och makt naturligt bör distribueras inom ekonomin i ett diversifierat och jämlikt interagerande nätverk (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 174-178; Jackson, T. 2009, s. 200-203; Wilkinson, R. & Pickett, K., 2009, s. 19-29, 235-250; Clapp, J. & Dauvergne, P., 2011, s. 12-14). Nyckeln till en distributiv design i ekonomin är samverkansprocesser menar Raworth (2017). Ekonomin ska vara designad till att inkludera och främja deltagande av samtliga aktörer i marknadsbaserade utvecklingsprocesser, offentliga- såväl som privata aktörer tillsammans med allmänheten. På så sätt skapas ett inkluderande samspel i marknaden och ekonomin kan omvandlas från en monetär monokultur till ett som liknar ett finansiellt ekosystem av noder och kontakter som frodas tillsammans på flera nivåer av samhällsskiktet (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 182-188).

Utöver att ekonomin ska vara distributiv krävs det att den ska vara regenerativ av design

enligt Raworth (2017), vilket är hennes sjätte förutsättning (Raworth, K. 2017, s. 26-29). Raworth (2017) argumenterar vidare att ekonomiska teorier som menar på att samhällen med tillräckligt mycket tillväxt leder till förbättrade miljöförhållanden ofta visat sig vara felaktiga. Ekologisk degradering beror i grunden på ett industriellt ekonomiskt tänk som är linjärt istället för cirkulärt (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 211-214; Bratt L. & Larsson, M. 2014, s. 71-100; Wilkinson, R. & Pickett, K., 2009, s. 235-250; Withgott, J. & Laposata, Matthew., 2015, s. 164-168) För att uppnå en hållbar utveckling i enlighet med Doughnutmodellens säkra och rättvisa utrymme måste designen vara regenerativt, minimalistisk i avfallets avseende, återanvändande, maximerande och effektiv i energi nyttjandet samt förnybar (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 220-223).

Den sista förutsättningen är klurig enligt Raworth (2017). I kapitel 7 säger hon "*No country has ever ended human deprivation without a growing economy. And no country has ever ended ecological degradation with one*" (Raworth, K. 2017, s. 245). Doughnutmodellen försöker således uppnå två historiskt motstridiga mål. Raworths (2017) lösning är att vara agnostisk i förhållande till tillväxt. Med agnostisk menas att ekonomin (finansiellt, socialt och politiskt) bör vara utformad för att mänskligheten ska frodas - oavsett om det sker i tillväxtfas eller inte (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 250-256; Jackson, T. 2009, s. 200-203; Withgott, J. & Laposata, Matthew., 2015, s. 168-175). S-kurvan (W.W. Rostow's six stages of growth) är en avbildning att föredra framför den exponentiella J-tillväxtkurvan (W.W. Rostow's five stages of growth) som aldrig tar slut och som praktiskt inte är möjlig i en värld med ändliga resurser (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 251, 268; Jackson, T. 2009, s. 203-209; Bratt L. & Larsson, M. 2014, s. 77-79).

4. Metod

I det här avsnittet beskrivs metoden interpretativ fenomenologisk analys (IPA) som det analytiska verktyg som använts i genomförandet av den här undersökningen. Vidare motiveras urvalsprocessen samt undersökningens metodik och metodkritik löpande i texten.

4.1 Metodansats och urval

IPA lämpar sig väl för den typen av forskning som syftar till att försöka analysera, tolka och förmedla särskilda fenomen- alltså meningsfulla händelser, betydelser eller företeelser i relation till ett sammanhang. Det kan handla om allt ifrån tolkning och reflektion kring olika erfarenheter, perspektiv och förklaringar av ett fenomen eller om människors skilda trosuppfattningar (Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 148-150).

I den här uppsatsen är fenomenet som analyseras samt tolkas med hjälp av IPA-metoden, avfallsprojektets potentiellt bidragande faktorer till en hållbar samhällsutveckling. Fenomenet analyseras utifrån de erfarenheter, perspektiv och förklaringar som representanter från avfallsprojektet haft (Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 150). Dessa sätts sedan i sammanhang till tidigare forskning, doughnutmodellen och Raworths (2017) sju förutsättningar för hållbar utveckling. Detta för att i sin tur försöka konkretisera den socio-ekologiska samt ekonomiska samhällsutveckling som projektet ämnat till att bidra med (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 44). Metoden för datainsamling av erfarenheter, perspektiv och förklaringar från representanter av avfallsprojektet har skett via strukturerade intervjuer med hjälp av frågeformulär som besvarats på distans (Ejlertsson, G. 2014). Vilket lämpade sig väl då målpopulationen (respondenterna) befinner sig i olika delar av landet.

Samtliga respondenter som deltagit i undersökningen har haft en eller flera avgörande roller i planeringsfasen, utvecklandet och genomförandet av avfallsprojektet. Respondenterna representerar aktörer från olika nivåer av samhällsskiktet i en innovativ och nytänkande samverkansprocess. Dessa respondenter har haft en unik insyn i vilka effekter projektet potentiellt haft i samhällsutvecklingen socialt, ekologiskt samt ekonomiskt.

Projektrepresentanterna är således av särskilt intresse för den här undersökningen.

Målpopulation uppgår till $n = 10$ individer från totalt sex olika aktörer, varav 7 individer från samtliga aktörer som deltagit i att besvara den strukturerade intervjun (frågeformulär)

(Ejlertsson, G. 2014, s. 19-23; Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 151-152).

Undersökningen är därutöver anonymiserad. Med det menas att målpopulationen och antalet deltagande i undersökningen är känd, men exakt *vem* som har svarat *vad* förblir okänt.

Däremot går det att följa vad en och samma (anonyma) respondent svarat på samtliga öppna och semi-strukturerade frågor. Denna undersökningsmetodik går således i linje med PUL (personuppgiftslagen) och IPA-forsknings kvalitetskriterier (Ejlertsson, G. 2014, s. 25-30; Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 151-152).

4.2 Metodik: datainsamling

Samtycke om att först och främst kunna genomföra undersökningen har gått tillväga genom telefonkontakt med huvudansvarig projektledare. Efter medgivande från projektledaren kunde resterande (10) representanter från projektets olika aktörer kontaktas gällande undersökningen. Dialog med dessa har gått tillväga främst via mail- och telefonkontakt. Information om undersökningen skickades ut i god tid för att medvetandegöra och samtidigt förbereda representanterna om deltagandet i undersökningen (Ejlertsson, G. 2014, s. 39-49). Det var dock helt frivilligt att delta i undersökningen och totalt sju av de tio representanterna från respektive aktör kontaktats bestämde sig för att medverka i undersökningen. Frågeformuläret som använts för de strukturerade intervjuerna är webbaserad och konstruerades via google drives webbapp "forms". Anledningen till valet av googles webbaserade formulär är för att dessa är lätta att skapa, användarvänliga och enkla att dela via mail.

Validitet i den här sortens studier beror till stor del på hur en fråga är konstruerad och vad den avser besvara, samt om frågan genererar de svar som forskaren eftersöker (Ejlertsson, G. 2014, s. 107). Validitet kan därefter generellt bedömas utifrån två slags kriterier - prediktiv validitet (mäta framtida fenomen) och samtidig validitet (mäta fenomen i samtiden). Då denna undersökning främst berör frågor konstruerade gällande samtida validitet är det detta kriterium som kommer att förklaras vidare. Med hög samtidig validitet menas att de svar som produceras av en viss frågekonstruktion, i hög grad stämmer överens med de resultat som går att mäta och undersökas i reella förhållanden, parallellt i tiden (Ejlertsson, G. 2014, s. 109-110). I den här undersökningen kommer validiteten inte att testas direkt. Dock skulle ett validitetstest kunna genomföras i vidare undersökningar - vilket tyder på att jämförbarhet i studien är hög. Exempelvis skulle det gå att jämföra respondenternas svar med mätdata från sociala, ekologiska och ekonomiska indikatorer över tid, och sedan se

hur väl dessa stämmer överens (Ejlertsson, G. 2014, s. 109). För att öka validiteten i undersökningen trots bristerna, kommer den första frågan i intervjuformuläret att utformas som så att svaren det genererar kan användas för att jämföra respondenternas perspektiv och förhållningssätt till hållbar samhällsutveckling med tidigare forskning inom området.

Reliabiliteten beror precis som i validiteten på om frågorna är ställda på korrekt sätt. En fråga ska vara formulerad på ett sådant sätt att den ska kunna generera liknande och samstämmiga svar vid upprepade undersökningar av samma verklighet eller fenomen (Ejlertsson, G. 2014, s. 111). I fallet för den här undersökningen testas reliabiliteten genom att titta på om respondenterna som varit med och upplevt samma fenomen (avfallsprojektet) svarar någorlunda samstämmigt på frågorna gällande hållbar samhällsutveckling. Ju högre samstämmighet i svaren desto högre reliabilitet har undersökningen. Reliabiliteten undersöks främst via motiveringar från respondenterna gällande avfallsprojektets potentiellt bidragande effekter i samhällsutvecklingen.

Generaliserbarheten i en studie beror huvudsakligen på urvalet, alltså vilka som deltar i en undersökning och varför, samt möjligheten att dra slutsatser om sammanhanget eller fenomenet som urvalet ingår i. Urvalet och antalet deltagare i undersökningen bör således vara representativt för sammanhanget för att studien ska ha god generaliserbarhet. I fallet för denna studie anses generaliserbarheten vara hög då representanter från samtliga aktörer involverade i avfallsprojektet deltagit samt eftersom antalet deltagande varit hög (7/10, lågt bortfall) (Ejlertsson, G. 2014, s. 111).

4.2.1 Frågekonstruktion

Frågorna i intervjuformuläret utformades med FN's 17 globala mål (agenda 2030) i åtanke och hur dessa mål kan tänkas förhålla sig till uppsatsens teoretiska ramverk och tidigare forskning (UN., 2018). Samt vad för slags svar dessa frågor kan tänkas generera från respondenterna gällande deras erfarenheter från avfallsprojektet och dess potentiellt bidragande effekter. Intervjuformuläret består av en semistrukturerad fråga, tre frågor med slutna svarsalternativ (kryssfrågor) och tre öppna frågor/uppmaningar.

Den första frågan är av semistrukturerad karaktär och med det menas att respondenterna själva får bestämma *tre* valfria ord som de själva anser bäst beskriver avfallsprojektet (Ejlertsson, G. 2014, s. 86-89). Syftet med denna frågeställning är dels att inledningsvis försöka förstå respondenternas egna utgångspunkter i relation till projektet och sedan vad för implikationer de utgångspunkterna har i relation till tidigare forskning (Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 153). Tre av formulärets frågor består som sagt av slutna frågor med

flervalsoalternativ, dessa är uppdelade i social, ekologisk samt ekonomisk hållbarhetsperspektiv (Ejlertsson, G. 2014, s. 72-73; Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 150-152). Svaren de slutna frågorna producerar kommer därefter sättas i relation till doughnutmodellen. Syftet är att försöka identifiera sambanden mellan avfallsprojektets bidragande faktorer till hållbar samhällsutveckling och modellens kategorier inom det sociala golvet och det ekologiska taket (Raworth, K., 2017, s. 44).

Varje sluten fråga följs upp av en öppen fråga/uppmaning som ber respondenterna att kortfattat motivera valet av det alternativ som kryssats för (Ejlertsson, G. 2014, s. 76-78, 102-103). Respondenten får svara öppet och syftet med denna motivering är att få djupare insikt om- och förståelse för respondenternas resonemang kring processer och förutsättningar som krävs för att uppnå en hållbar samhällsutveckling (Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 153).

4.3 Metodik: analys

Nedan följer den analysmall som använts för att tolka- och analysera undersökningens resultat i relation till uppsatsens teori och tidigare forskning.

Analys av text och data enligt IPA-metoden kan generellt delas upp i fyra steg. Analysens första steg börjar med forskarens initiala genomgång av undersökningens empiri och data som samlats in. Under genomgången av text eller data antecknas idéer, tankar och sammanhängande teman kring det fenomen som utforskas i relation till teorin (Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 153). I de två nästföljande stegen delas identifierade teman in i s.k. "kluster" eller överordnade teman och utgör basen för de olika undersökningsområden som finns i empirin. Dessa överordnade teman kan sedan delas in i ytterligare underordnade teman som följer sammanhangen i de överordnade temana (Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 154-155). I det sista och fjärde steget av analysen utformas en sammanfattande översiktstabell med tillhörande citat, data eller nyckelord i förhållande till de identifierade över- och underordnade temana (Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 155-156).

4.3.1 Analysmall

Mallen nedan som används för att analysera resultatet består av följande tre rubriker: teori & tidigare forskning, resultat och referat.

Teori & tidigare forskning: Under denna rubrik kommer överordnade teman och dess underordnade teman att kategoriseras utefter uppsatsens teoretiska ramverk och avsnitt om tidigare forskning.

Resultat: Under resultat rubriken kommer nyckelord, statistik och citat från respondenternas formulärsvar att presenteras, dessa står som underlag för analysavsnittet.

Referat: Under denna rubrik kommer den analytiska kopplingen mellan teori & tidigare forskning, resultat och forskarens tolkning att källhänvisas i relation till litteraturen. All analys och tolkning av resultat baseras på uppsatsens empiri.

Överordnat tema 1: Behandlar avsnittet om tidigare forskning kopplat till respondenternas 3 ord, som enligt dem själva bäst beskriver avfallsprojektet.

Underordnade temana för tidigare forskning är uppdelat: samhällsperspektiv, systemperspektiv samt politiskt perspektiv. Varje beskrivande ord från respondenternas svar kommer att kategoriseras utefter något av ovanstående teman.

Överordnat tema 2: Behandlar det teoretiska ramverket “Doughnutmodellen” och hur respondenternas kryssvalsalternativ relateras till modellens sociala golv och ekologiska tak.

Underordnade temana för doughnutmodellen är uppdelat: social hållbarhet, ekologisk hållbarhet samt ekonomisk hållbarhet. Detta tema behandlar enkätundersökningens andra, fjärde och sjätte fråga. Bestående av diagram och statistik med kategorier som respondenterna anser att avfallsprojektet bidragit till i hållbarhetsaspekter av samhällsutvecklingen.

Överordnat tema 3: Behandlar teoretiska avsnittet om Raworths (2017) “Sju förutsättningar för hållbar utveckling”.

Underordnade temana för Raworths (2017) sju förutsättningar är uppdelat: social utveckling, ekologisk utveckling samt ekonomisk utveckling. Detta tema behandlar enkätundersökningens tredje, femte och sjunde fråga och består av respondenternas motiveringar gällande hållbar samhällsutveckling.

Tabell 1. Översiktstabell: analysmall (Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 155)

<i>Teori & tidigare forskning</i>	<i>Resultat - nyckelord/statistik/citat</i>	<i>Referat</i>
Överordnat tema 1: (fråga 1. se avsnitt 4.1 Resultat) - Tidigare forskning + 3 beskrivande ord (Corvellec, H., et.al., 2018; Garnett, K., et.al. 2017)		

Underordnat tema 1. a)	nyckelord	källa + sidnummer
Underordnat tema 1. b)	nyckelord	källa + sidnummer
Underordnat tema 1. c)	nyckelord	källa + sidnummer
Överordnat tema 2: (frågor 2, 4 & 6. se avsnitt 4.1 Resultat) - <i>Doughnutmodellen + Resultatdiagram (matchning)</i> (Raworth, K., 2017, s. 44-60)		
Underordnat tema 2. a)	Diagram/Statistik	källa + sidnummer
Underordnat tema 2. b)	Diagram/Statistik	källa + sidnummer
Underordnat tema 2. c)	Diagram/Statistik	källa + sidnummer
Överordnat tema 3: (frågor 3, 5 & 7. se avsnitt 4.1 Resultat) - <i>Doughnut economics 7 förutsättningar + Motiveringar</i> (Raworth, K., 2017, s. 61-285)		
Underordnat tema 3. a)	Motivering/Citat	källa + sidnummer
Underordnat tema 3. b)	Motivering/Citat	källa + sidnummer
Underordnat tema 3. c)	Motivering/Citat	källa + sidnummer

5. Resultat

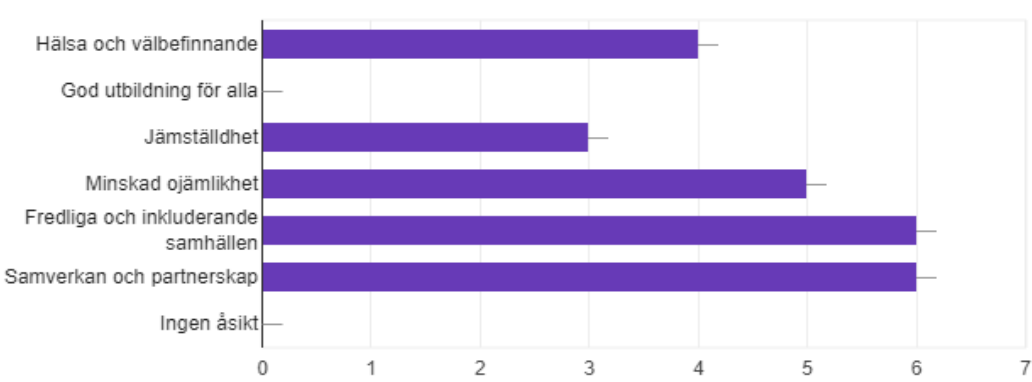
Nedan följer resultatet som sammanställts utifrån deltagarnas svar av frågeformuläret.

Resultatet består av både text och data från sju respondenter av de totalt tio som kontaktats.

Samtliga respondenter var på ett eller annat sätt direkt involverade i planeringen, utvecklingen samt genomförandet av avfallsprojektet.

5.1 Frågeformulär

Tabell 2. Frågor och respondentsvar

	Frågeformulär																
1.	Om du fick beskriva TJAFS-projektet (Retur-Cykeln) med tre valfria ord, vilka tre ord skulle det då vara?																
Svar:	<p>Respondent 1. Normkritik, nytänkande, tjänsteutveckling</p> <p>Respondent 2. Gemenskap, idégenerering, dialog</p> <p>Respondent 3. Hållbarhet, innovation, inkluderande</p> <p>Respondent 4. Innovativt, radikalt och hållbart</p> <p>Respondent 5. Brobyggande, tankeväckande, effektivt</p> <p>Respondent 6. Roligt, effektivt, demokrati</p> <p>Respondent 7. Normkritiskt, samverkan, Nyttiggjort</p>																
2.	<p>Social hållbarhet: Vilket/vilka av följande alternativ anser du att TJAFS projektet (Retur-Cykeln) varit en bidragande faktor till? (flervalsalternativ)</p> <p>7 svar</p> <table border="1"> <caption>Data for Diagram 1: Social hållbarhet: resultat</caption> <thead> <tr> <th>Alternativ</th> <th>Antal svar</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Hälsa och välbefinnande</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>God utbildning för alla</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Jämställdhet</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Minskad ojämlikhet</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>Fredliga och inkluderande samhällen</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>Samverkan och partnerskap</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>Ingen åsikt</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Diagram 1. Social hållbarhet: resultat</p>	Alternativ	Antal svar	Hälsa och välbefinnande	4	God utbildning för alla	0	Jämställdhet	3	Minskad ojämlikhet	5	Fredliga och inkluderande samhällen	6	Samverkan och partnerskap	6	Ingen åsikt	0
Alternativ	Antal svar																
Hälsa och välbefinnande	4																
God utbildning för alla	0																
Jämställdhet	3																
Minskad ojämlikhet	5																
Fredliga och inkluderande samhällen	6																
Samverkan och partnerskap	6																
Ingen åsikt	0																

3.	<i>Om du kryssat för ett eller flera av alternativen ovan: Motivera kortfattat hur du anser att TJAFS-projektet (Retur-Cykeln) varit en bidragande faktor.</i>
Svar:	<p>Respondent 1. Det är fler män än kvinnor i samhället som har tillgång till bil. TJAFS gynnar de som inte har tillgång till bil. TJAFS handlar också om att kompensera för en bil/medelklassnorm i samhället, avseende avfallssystemet, för större jämlikhet.</p> <p>Respondent 2. Projektet har fört samhällsaktörer och boende samman kring ett gemensamt problem vilket i sig har ett värde.</p> <p>Respondent 3. En renare miljö i boendets direkta närhet ger troligen de boende ett högre välbefinnande. Projektet är inkluderande eftersom det underlättar för de som inte har tillgång till bil. Flera parter i Borås samverkade för att driva igenom projektet.</p> <p>Respondent 4. Hur: det krävs ett långt resonemang om detta - det finns bra beskrivet i slutrapporten (att inkluderas i analysen). Men poängen är att tjänsten skapade 'sociala effekter' lokalt - nya nätverk, perspektiv, beteenden, relationer osv.</p> <p>Respondent 5. Det har bidragit till synliggöra exkluderande samhällssystem och normer och bidragit till att flera olika aktörer tillsammans har bemött utmaningar som följer för ett mer inkluderande system.</p> <p>Respondent 6. TJAFS har gett fler tillgång till det allmänna avfallssystemet, det har gett avfallsbolag, arbetslivsförvaltning, stad, högskola, bostadsbolag m.fl. ett tillfälle att identifiera var alla deras gemensamma intressen möts och att de behöver varandra för att "lösa" sitt gemensamma problem.</p> <p>Respondent 7. Strålande exempel på hur samverkan med utgångspunkt i de som berörs av problematik kan leda till lösning som faktiskt fungerar och bidrar till ett mer effektivt, socialt och inkluderande återvinningssystem som utmanar begränsande normer.</p>

4.

Ekologisk hållbarhet: Vilket/vilka av följande alternativ anser du att TJAFS projektet (Retur-Cykeln) varit en bidragande faktor till? (flervalsalternativ)

7 svar

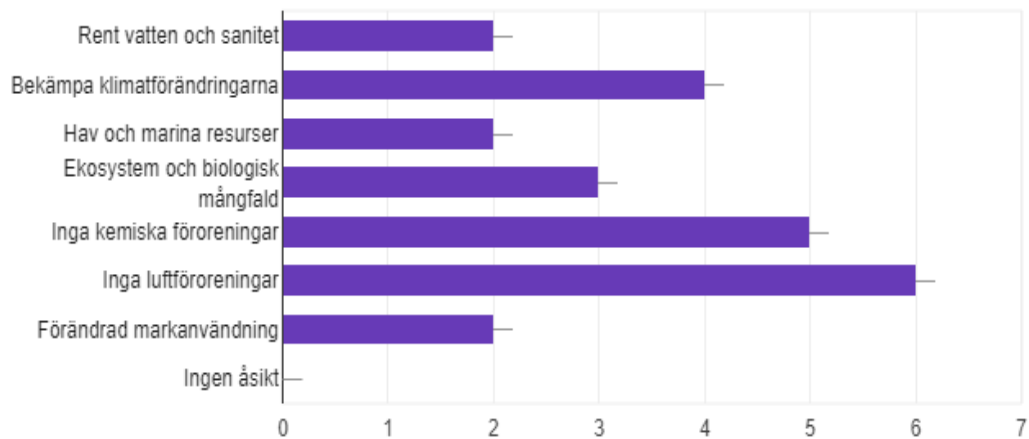

Diagram 2. Ekologisk hållbarhet: resultat

5.

Om du kryssat för ett eller flera av alternativen ovan: Motivera kortfattat hur du anser att TJAFS-projektet (Retur-Cykeln) varit en bidragande faktor.

Svar:

Respondent 1. TJAFS handlar om förbättrat resursutnyttjande i samhället, vilket i sin tur har påverkan på många miljöfaktorer.

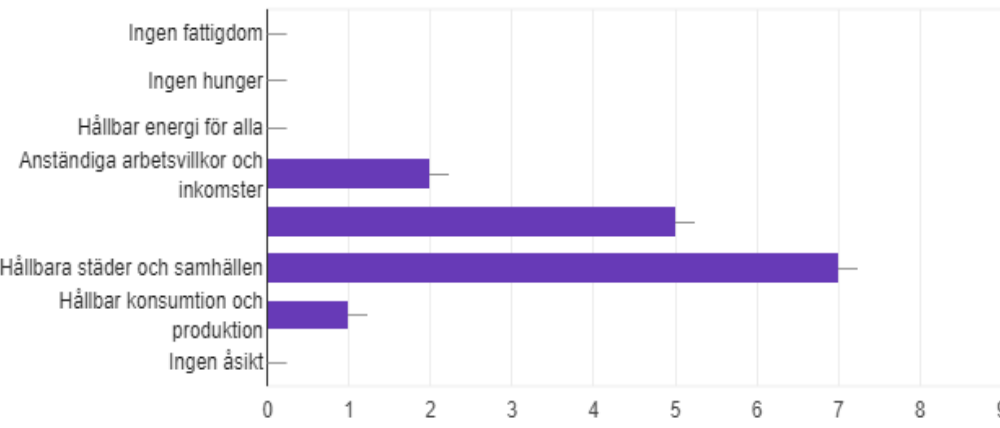
Respondent 2. Avsteg från att tillgång till bil i avfallssystemet skulle kunna bidra till mindre luftföroreningar.

Respondent 3. Framför allt har problem med avfall och farligt anfall i boendets direkta närhet minskat. Genom samköra flera hushålls grovavfall har transporterna totalt sett minskat och el har till ersatt fossila bränslen.

Respondent 4. Ökad cirkularitet --> positiva miljöeffekter

Respondent 5. Dels främjar det miljövänligare transport, dels minskar risken för kemiska föroreningar när det blir enklare att föra farligt avfall till återvinningscentralen. Samtidigt stimuleras återbruk och återvinning av material och befintliga resurser.

Respondent 6. TJAFS har motverkat avfallsdumpning och använder sig av utsläppsfria transporter.

	<p>Respondent 7. Projektet kan med största sannolikhet påverka samtliga delmål beroende på vilket avfall som hanteras. Dock ser jag på övergripande nivå att projektet främst bidrar till mål 11, och minskar städernas negativa miljöpåverkan.</p>																
6.	<p>Ekonomisk hållbarhet: Vilket/vilka av följande alternativ anser du att TJAFS projektet (Retur-Cykeln) varit en bidragande faktor till? (flervalsalternativ)</p> <p>7 svar</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Alternativ</th> <th>Antal svar</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ingen fattigdom</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Ingen hunger</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Hållbar energi för alla</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Anständiga arbetsvillkor och inkomster</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Hållbara städer och samhällen</td> <td>7</td> </tr> <tr> <td>Hållbar konsumtion och produktion</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Ingen åsikt</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <p>Diagram 3. Ekonomisk hållbarhet: resultat</p>	Alternativ	Antal svar	Ingen fattigdom	0	Ingen hunger	0	Hållbar energi för alla	0	Anständiga arbetsvillkor och inkomster	2	Hållbara städer och samhällen	7	Hållbar konsumtion och produktion	1	Ingen åsikt	0
Alternativ	Antal svar																
Ingen fattigdom	0																
Ingen hunger	0																
Hållbar energi för alla	0																
Anständiga arbetsvillkor och inkomster	2																
Hållbara städer och samhällen	7																
Hållbar konsumtion och produktion	1																
Ingen åsikt	0																
7.	<p>Om du kryssat för ett eller flera av alternativen ovan: Motivera kortfattat hur du anser att TJAFS-projektet (Retur-Cykeln) varit en bidragande faktor.</p>																
Svar:	<p>Respondent 1. Det har ju främst handlat om att få avfallssystemet att fungera genom att ge hushåll som inte har tillgång till bil, ofta med lägre inkomster, en ny typ av service.</p> <p>Respondent 2. Minskat behov av bil skapar nya förutsättningar när man planerar staden. Jag tror också projektet kan ha varit en viktig budbärare för dialog kring vikten av att minska sitt avfall och hantera det rätt som är en liten pusselbit i den hållbara staden.</p> <p>Respondent 3. Hållbarhet. Projektet har angripit dagens bilberoende system genom att underlätta för dem som kanske inte har så starka ekonomiska förutsättningar.</p> <p>Respondent 4. Nya ekonomiska nischer (cirkularitet), minskad nedskräpning, minskade kostnader för städning, nya tjänster som påverkar hur avfallsbolaget hanterar sin omvärld m.m.</p> <p>Respondent 5. Genom att utveckla en normkreativ samhällstjänst skapa debatt och diskussion kring normkritisk analys och vilka våra städer och samhällstjänster är utvecklade för.</p> <p>Respondent 6. TJAFS har visat att innovation i industriella system kan ske och hur det kan ske. I</p>																

fortsättningen leder det till samhällen där fler personer har tillgång till de gemensamma resurserna.

Respondent 7. (utelämnat svar)

5.2 Sammanställning av resultat

Nedan följer en beskrivande sammanfattning av resultatet i löptext.

Vad som framgår enligt respondenternas tre beskrivande ord i förhållande till samhällsperspektivet är värdet som ges åt normkritik i relation till samhällsstrukturer och kultur. Ytterligare framhävs nyttorna av samverkan och gemenskap i hållbara utvecklingsprocesser.

Nyckeln till hållbara systemperspektiv är innovation och hållbara lösningar enligt respondenterna. Nyttänkande och kreativa (idégenerering) förhållningssätt som främjar hållbara lösningar i systemutveckling är av stor vikt gällande detta temaperspektiv.

De beskrivande ord som tydligast kan kopplas till en möjliggörande kultur i det politiska spektrumet av hållbar utveckling är möjligheten till öppna dialoger och inkluderande miljöer. Dessa koncept kan anses radikala av konventionell politik, men är kärnan i den demokratiska processen och främjar deltagande i samhällsutvecklingen.

Avfallsprojektets bidragande effekter är tydligast gällande fredliga och inkluderande samhällen samt samverkan och partnerskap enligt respondenterna. Minskad ojämlikhet samt hälsa och välbefinnande anses också varit särskilt bidragande. Minst antal röster fick jämställdhetsfaktorn.

Avfallsprojektet har haft direkt bidragande ekologiska effekter i relation till luftföroreningar och klimatpåverkan enligt respondenterna. Indirekt har projektet varit bidragande i förhållande till ekosystem och biologisk mångfald m.fl.

Samtliga respondenter är helt eniga (100%) om att avfallsprojektet varit bidragande enligt alternativet om hållbara städer och samhällen. Stor andel av respondenterna (71,4%) var även ense om att projektet varit bidragande i hög grad i förhållande till hållbar industri, innovation och infrastruktur. Anständiga arbetsvillkor och inkomster samt hållbar konsumtion och produktion ansågs även vara bidragande, dock av ett färre antal respondenter (29,6% och 14,3%).

De tre vanligast förekommande förutsättningarna för social utveckling var enligt respondenterna subjektivt välbefinnande, inkluderande samhällsnormer och jämställdheten mellan könen.

Det går att urskilja tre tydliga förutsättningar gällande ekologisk utveckling enligt respondenternas motiveringar. 1. Att avfallsprojektet bidragit till minskade luftföroreningar genom förändrade samhällsnormer, 2. Det bidrar till hållbar utveckling genom effektivare resursutnyttjande aktiviteter och 3. Det främjar miljövänliga samhällssystem genom ökad cirkularitet.

De motiveringar som respondenterna hade gällande avfallsprojektets bidragande effekter i relation till en hållbar ekonomisk utveckling var främst hållbara städer, cirkulär ekonomi samt nyttjandet av gemensamma resurser.

6. Analys

Nedan följer analys och tolkning av resultatet i relation till tidigare forskning och uppsatsens teoretiska ramverk.

6.1 Översiktstabell

Tabell 3. Översiktstabell: analys (Fejes, A. & Thornberg, R. 2015, s. 156)

<i>Teori & tidigare forskning</i>	<i>Resultat - nyckelord/statistik/citat</i>	<i>Referat</i>
Tidigare forskning: (fråga 1) - <i>Tidigare forskning + 3 beskrivande ord</i> (Corvellec, H., et.al., 2018; Garnett, K., et.al. 2017)		
Samhällsperspektiv	Normkritik (2) Gemenskap Brobyggande Roligt Samverkan Nyttiggjort Effektfullt	(Corvellec, H., et.al., 2018, s. 9-12; Garnett, K., et.al. 2017, s. 9-11)
Systemperspektiv	Innovation/Innovativt (2) Hållbarhet (2) Effektivt Nytänkande Tjänsteutveckling Idégenerering	(Corvellec, H., et.al., 2018, s. 15-18; Garnett, K., et.al. 2017, s. 7-9)
Politiskt perspektiv	Dialog Inkluderande Tankeväckande Radikalt Demokrati	(Corvellec, H., et.al., 2018, s. 12-15; Garnett, K., et.al. 2017, s. 1-2)
Doughnutmodellen - Sociala golv och ekologiska tak: (frågor 2, 4 & 6) - <i>Doughnutmodellen + Resultatdiagram (matchning)</i> (Raworth, K., 2017, s. 44-60)		
Social hållbarhet	<ul style="list-style-type: none"> - Fredliga och inkluderande samhällen (6, 85,7%) - Samverkan och partnerskap (6, 85,7%) - Minskad ojämlikhet (5, 71,4%) - Hälsa och välbefinnande (4, 	(Raworth, K., 2017, s. 44-60)

	<ul style="list-style-type: none"> 57,1%) - Jämställdhet (3, 42,9%) 	
Ekologisk hållbarhet	<ul style="list-style-type: none"> - Inga luftföroreningar (6, 85,7%) - Inga kemiska föroreningar (5, 71,4%) - Bekämpa klimatförändringarna (4, 57,1%) - Ekosystem och biologisk mångfald (3, 42,9%) - Rent vatten och sanitet (2, 28,6%) - Hav och marina resurser (2, 28,6%) - Förändrad markanvändning (2, 28,6%) 	(Raworth, K., 2017, s. 44-60)
Ekonomisk hållbarhet	<ul style="list-style-type: none"> - Hållbara städer och samhällen (7, 100%) - Hållbar industri, innovation och infrastruktur (5, 71,4%) - Anständiga arbetsvillkor och inkomster (2, 28,6%) - Hållbar konsumtion och produktion (1, 14,3%) 	(Raworth, K., 2017, s. 44-60)
<p>Seven ways to think like a 21st-century economist: (frågor 3, 5 & 7) - 7 förutsättningar för hållbar utveckling + Motiveringar (Raworth, K., 2017, s. 61-285)</p>		
Social utveckling	<ul style="list-style-type: none"> - <i>“Det är fler män än kvinnor i samhället som har tillgång till bil. TJAFS gynnar de som inte har tillgång till bil. TJAFS handlar också om att kompensera för en bil/medelklassnorm i samhället, avseende avfallssystemet, för större jämlikhet.”</i> - <i>“En renare miljö i boendets direkta närhet ger troligen de boende ett högre välbefinnande.”</i> - <i>“Strålande exempel på hur samverkan med utgångspunkt i de som berörs av problematik kan leda till lösning som faktiskt fungerar och bidrar till ett mer effektivt, socialt och inkluderande återvinningssystem som utmanar begränsande normer.”</i> 	<p>Nytt fokus - (välbefinnande > BNP/Tillväxt) - (Raworth, K., 2017, s. 25-28, 53-57)</p> <p>Människan en social varelse (samverkan) - (Raworth, K. 2017, s. 28, 96-99)</p> <p>Distributiv design (inkludering/jämställdhet/jämlikhet) - (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 174-178)</p>

<p>Ekologisk utveckling</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>"Avsteg från att tillgång till bil i avfallssystemet skulle kunna bidra till mindre luftföroreningar."</i> - <i>"TJAFS handlar om förbättrat resursutnyttjande i samhället, vilket i sin tur har påverkan på många miljöfaktorer."</i> - <i>"Dels främjar det miljövänligare transport, dels minskar risken för kemiska föroreningar när det blir enklare att föra farligt avfall till återvinningscentralen. Samtidigt stimuleras återbruk och återvinning av material och befintliga resurser."</i> 	<p>Dynamiska system (feedback-loops, flöde, lager, fördröjningseffekter) - (Raworth, K. 2017, s. 26-28, 130-137)</p> <p>Regenerativ design (cirkulär ekonomi) - (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 211-214, 220-223)</p> <p>Interaktivt samspel (människa/natur) - (Raworth, K. 2017, s. 26-27, 70-72)</p>
<p>Ekonomisk utveckling</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>"Minskat behov av bil skapar nya förutsättningar när man planerar staden. Jag tror också projektet kan ha varit en viktig budbärare för dialog kring vikten av att minska sitt avfall och hantera det rätt som är en liten pusselbit i den hållbara staden."</i> - <i>"Nya ekonomiska nischer (cirkularitet), minskad nedskräpning, minskade kostnader för städning, nya tjänster som påverkar hur avfallsbolaget hanterar sin omvärld m.m."</i> - <i>"TJAFS har visat att innovation i industriella system kan ske och hur det kan ske. I fortsättningen leder det till samhällen där fler personer har tillgång till de gemensamma resurserna."</i> 	<p>Regenerativ design (cirkulär ekonomi) - (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 211-214, 220-223)</p> <p>Agnostisk till tillväxt - (Frodas > BNP/Tillväxt) - (Raworth, K., 2017, s. 25-28, 53-57, 251, 268)</p> <p>Distributiv design (inkludering/jämställdhet/jämlikhet) - (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 174-178)</p>

6.2 Sammanställning av analys

Nedan följer en beskrivande sammanfattning av analysen från översiktstabellen i löptext.

Analysen börjar med fokus på tidigare forskning inom fältet för hållbar utveckling generellt och utvecklingsprocesser mer specifikt. Utefter studiens översiktstabell är dessa uppdelade enligt följande: samhällsperspektiv, systemperspektiv och politiskt perspektiv.

Samhällsperspektivet hanterar frågor gällande normer, kultur och strukturer i ett samhälle som antingen kan innebära hinder eller möjligheter i utvecklingsprocesser (Corvellec, H., et.al., 2018, s. 9-12; Garnett, K., et.al. 2017, s. 9-11). Respondenternas förhållning till samhällsperspektivet yttras i analysen i form ett normkritiskt utgångsläge gällande rådande normer i samhället. Detta framgick dessutom i avfallsprojektets förstudie beträffande Norrbys avfallssituation (Andersson, L., et.al. 2018, s. 9). Respondenternas förhållning till samhällsstrukturer och kultur som verkar hämmande gentemot hållbar utveckling är att framhäva nyttorna av processer som istället verkar brobyggande och möjliggörande. Dessa är bland annat samverkan, inkludering och gemenskap i utvecklingsprocesser.

I systemperspektivet är det de system som är inbyggda och integrerade i ett samhälle som möjliggör tjänster och funktioner för allmänheten som tittas närmare på. I systemperspektivet är faktorer som infrastruktur, stadsplanering och marknadsmekanismer etc. sådant som ses över i utvecklingsprocesser (Corvellec, H., et.al., 2018, s. 15-18; Garnett, K., et.al. 2017, s. 7-9). I analysen av respondenternas förhållning till systemperspektivet lutar deras inställning mot att ha en öppen miljö som aktivt främjar nytänkande, kreativa och hållbara innovationer. I avfallsprojektet ledde öppenheten gentemot nytänkande idégenerering bland annat till utvecklandet av den innovativa avfallstjänsten Retur-Cykeln (Jonasson, J. & Andersson, L. 2018).

Det politiska perspektivet berör främst institutionella och ekonomiska inlåsningar som styr utvecklingsprocesser. Politiska paradigmskiften kan ske inom flera spektrum och i sin tur möjliggöra utvecklingsprocesser i samhället. Dessa spektrum inkluderar bl.a. människors vanor och tankesätt, institutionella regelverk och lagar samt finansiella styrmedel och marknadslogik (Corvellec, H., et.al., 2018, s. 12-15; Garnett, K., et.al. 2017, s. 1-2). De perspektiv som klarast framhölls av respondenterna i fråga om det politiska spektrumet av hållbar utveckling, var det som enligt dem utgör kärnan av den demokratiska processen. Centralt för demokratin betonas av respondenterna som möjligheten till att ha tankeväckande och öppna dialoger samt inkluderande samhällsmiljöer. Sådana processer främjar i sin tur deltagande av samtliga aktörer i samhällsutvecklingen, vilket var en central del i avfallsprojektets tillvägagångssätt (Jonasson, J. & Andersson, L. 2018).

Doughnutmodellen är specifikt utformad efter planetens ekologiska system och mänsklighetens grundläggande sociala nödvändigheter. Det finns däremot ytterligare en

dimension av hållbar utveckling som har direkta implikationer på doughnutmodellens ekologiska och sociala gränser. Denna dimension är ekonomin. All mänsklig aktivitet, sociala som ekologiska, sker direkt eller indirekt via ekonomiska medel och mekanismer. Därför ansågs det lämpligt att tillföra den tredje dimensionen av hållbar utveckling i det strukturerade intervjuformuläret som respondenterna fick besvara. Hållbar utveckling består av ett interaktivt och dynamiskt samspel av de ekologiska, sociala samt ekonomiska dimensionerna (Raworth, K., 2017, s. 44-60). Värt att nämna är att valet av kryssvalsalternativ i frågeformulärets andra, fjärde och sjätte fråga helt baseras på FN's 17 globala mål (UN., 2018). Resonemanget kring detta beslut var den till synes tydliga koppling mellan FN's globala mål och doughnutmodellens koncept om hållbar utveckling. Eftersom doughnutmodellen inte specifikt behandlar den ekonomiska dimensionen (utan har detta inbäddat i det ekologiska och sociala), var det inte alltid helt självklart hur respondenternas svar skulle förhållas till doughnutmodellen i alla avseenden.

I evalueringen av respondenternas svar i relation till doughnutmodellen och hållbarhet i stort, var det dock möjligt att identifiera åtskilliga kategorier inom respektive dimension av hållbar utveckling. Enligt respondenterna var de faktorer som avfallsprojektet tydligast varit bidragande till i frågan om social hållbarhet: fredliga och inkluderande samhällen, samverkan och partnerskap samt hälsa och välbefinnande. Utifrån tolkningen av doughnutmodellens sociala golv kan dessa alternativ härledas till kategorierna: jämlikhet, inflytande, jämställdhet och hälsa.

De faktorer som respondenterna främst anser att avfallsprojektet varit bidragande till i förhållande till ekologisk hållbarhet var: luftföroreningar, klimatpåverkan och ekosystem- och biologisk mångfald. Dessa alternativ kan enligt tolkning av doughnutmodellens ekologiska tak förenas med följande kategorier: klimatpåverkan, aerosoler i atmosfären, kemiska föroreningar samt förlust av biologisk mångfald.

I den sista dimensionen som berör ekonomisk hållbarhet var kategoriseringen av respondenternas svar i relation till doughnutmodellen inte lika givet som föregående dimensioner. Respondenterna var dock överväldigande enade i kryssalternativen. De två alternativ som respondenterna i hög grad ansåg att avfallsprojektet varit främst bidragande till var: hållbara städer och samhällen samt hållbar industri, innovation och infrastruktur. Hur dessa alternativ går i linje med doughnutmodellen är dock inte lika klart och tydligt. Däremot fanns det ett par kategorier som skulle kunna förenas med dessa två övergripande alternativ utan några större invändningar: energi, resiliens, jobb och inkomster (från modellens sociala

golv) samt sötvattenanvändning, klimatpåverkan och kemiska föroreningar (från modellens ekologiska tak).

Syftet med Raworths (2017) sju förutsättningar är att de på ett konkret sätt beskriver de premisser som bör uppfyllas för att mänskligheten ska lyckas hålla sig inom doughnutmodellens utrymme för hållbar utveckling (Raworth, K., 2017, s. 25-30). Dessa förutsättningar kan sedan studeras vidare genom att titta på projekt som i fallet för avfallsprojektet och se ifall något av dessa fullgörs i projektets genomförandeprocess. För att undersöka om avfallsprojektet uppfyller några av de förutsättningarna för hållbar utveckling, analyserades respondenternas motiveringar kring avfallsprojektets bidragande effekter och jämfördes sedan med Raworths (2017) sju förutsättningar.

Raworths (2017) sju förutsättningar kan kort sammanfattas 1. Nytt fokus: välbefinnande är viktigare än BNP-tillväxt (Raworth, K., 2017, s. 25-28, 53-57), 2. Interaktivt samspel: samspel mellan människa och natur i en inbäddad ekonomi (Raworth, K. 2017, s. 26-27, 70-72), 3. Människan en social varelse: social samverkan och samspel i samhället och ekonomin (Raworth, K. 2017, s. 28, 96-99), 4. Dynamiska system: systemtänk med feedback-loops, flöden, lager och fördröjningseffekter (Raworth, K. 2017, s. 26-28, 130-137), 5. Distributiv design: inkluderande, jämställda och jämlika samhällen (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 174-178), 6. Regenerativ design: cirkulär ekonomi (Raworth, K. 2017, s. 26-29, 211-214, 220-223), och 7. Agnostisk inställning till tillväxt: frodande samhällen är viktigare än en ständig ekonomisk tillväxt (Raworth, K., 2017, s. 25-28, 53-57, 251, 268).

Respondenterna hävdar bl.a. i sina motiveringar som berör social utveckling att avfallsprojektet utmanat rådande samhällsnormer som diskriminerar mot jämlikhet och jämställdhet. Detta är en effekt som projektet påstås haft och som tydligt går i linje med Raworths förutsättning om distributiv design som främjar inkludering, jämlikhet och jämställdhet i samhällsutvecklingen. Det hävdas dessutom att projektet fört samman samhällsaktörer och boende i en samverkande process för att tillsammans bemöta samhällsutmaningar som avfallssituationen frambringat. I det här fallet bidrar avfallsprojektet till att uppfylla förutsättningarna om bl.a. ett interaktivt samspel, människan som social varelse och ett nytt fokus.

Gällande projektets bidragande effekter inom ekologisk utveckling framhåller respondenterna att avfallsprojektet bidragit till ökad cirkularitet i samhälls- och systemutvecklingen. Detta

uppfyller potentiellt förutsättningarna för dynamiska system, regenerativ design samt interaktivt samspel.

I förhållande till ekonomisk utveckling bidrar avfallsprojektet till hållbara lösningar som genererar förutsättningar för en mer stabil ekonomi, nya ekonomiska nischer (cirkularitet) samt utvecklandet av normkreativa innovationer och tjänster. Dessa bidrag till ekonomisk utveckling uppfyller kriterier för bl.a. distributiv och regenerativ design samt agnostisk inställning till tillväxt.

6. Diskussion & slutsats

I det här avsnittet diskuteras studiens resultat och analys i relation till uppsatsens tidigare forskning och teoretiska ramverk samt vilka slutsatser som kan dras utifrån det. Detta följs därefter av en redogörelse av studiens bidrag till forskningsområdet, brister i undersökningen samt hur vidare forskning inom området skulle kunna gå tillväga.

Genom uppsatsens gång kan tre tydliga generella drag uttydas i relation till hållbar samhällsutveckling, både utifrån respondenternas perspektiv och vad som kan utläsas från studiens empiri i analysen. Det som framgår var innebörden av öppna, samverkande och inkluderande miljöer, normkritiska förhållningar i relation till samhällsutveckling historiskt sett (och därmed nya vägen framåt) samt vikten av innovation, idégenerering och normkreativitet i utvecklingsprocesser. Dessa var de nyckelkoncept som stod ut i relation till hållbar samhällsutveckling generellt och utvecklandet av avfallstjänsten "Retur-Cykeln" mer specifikt. Utifrån detta går det således att identifiera tydliga förhållningssätt och perspektiv från tidigare forskning gällande hållbar samhällsutveckling hos respondenterna, vilket kan kopplas till och besvara studiens första frågeställning.

Avfallsprojektet anses därutöver ha bidragit till en hållbar samhällsutveckling enligt doughnutmodellens sociala golv och ekologiska tak. Dock endast baserat på respondenternas subjektiva uppfattning om vad projektet bidragit med utifrån modellen. Validiteten för den slutsatsen förblir således subjektivt grundad. Om viljan finns att verifiera den slutsatsen objektivt krävs vidare forskning som mäter exempelvis reella indikatorer gällande hållbar samhällsutveckling. Dessa kan sedan ställas i relation till resultaten från denna studie och jämföras. Detta var en av de kunskapsluckor som tycktes dyka upp gällande forskningsområdet. Reella indikatorer som mäter samhällsnyttor och hållbar utveckling mer konkret. Att detta är möjligt att genomföra tyder emellertid på hög jämförbarhet i studiens utformning.

Det framkommer även tydligt samband mellan Raworths (2017) förutsättningar för hållbar utveckling och respondenternas motiveringar av avfallsprojektets potentiellt bidragande effekter till hållbar utveckling. Det går att tolka vilka förutsättningar som satte grunden för respondenternas motiveringar, däremot är det svårare att tyda i vilken utsträckning dessa samband kan sammanlänkas. Relationen mellan Raworths (2017) förutsättningar och

processer i hållbar samhällsutveckling går dock att mätas noggrannare i vidare studier, exempelvis genom mer detaljerade och djupgående intervjuer.

Sammanfattningsvis är den övergripande slutsatsen att det finns tydliga subjektiva belägg för att avfallsprojektet bidragit till en hållbar samhällsutveckling. Trots bristande samtida validitet (jämförelse med reella indikatorer), kan detta vägas upp till viss del med styrkande belägg från analys av tidigare forskning kopplat till respondenternas egna förhållningssätt. I forskningsområdet hävdas det bland annat att en hållbar samhällsutveckling kräver normkritiska förhållningssätt gentemot rådande samhällsnormer som i sin tur kan verka hämmande i hållbara utvecklingsprocesser. Att mer inkluderande samverkansprocesser är viktiga för att fler parter ska få sina röster hörda och vara med i utvecklingsarbetet. Samt vikten av att uppmuntra innovation, kreativitet och nytänkande i förhållning till utveckling av allmännyttiga system och tjänster i samhället. Samtliga ovannämnda drag från forskningsområdet kunde härledas tillbaka till respondenternas förhållningssätt i genomförandeprocessen av avfallsprojektet. Reliabiliteten och generaliserbarheten i studien kan avslutningsvis hävdas vara relativt hög i kontexten av metodansatsen och urvalet i studien. Detta eftersom samstämmigheten bland respondenternas svar varit hög och studien i god mån kan replikeras i framtiden, samt att urvalet varit representativt och haft högt deltagande i relation till sammanhanget.

Den här studien tillför således forskningsområdet konkreta appliceringar av teoretiska ramverk, metoder för genomförandet av uppföljningsundersökningar på processer i hållbar samhällsutveckling samt förslag på hur kunskapsluckor inom forskningsområdet kan fyllas.

9.

Referenslista

Andersson, L., Fernqvist, N., Hedenstedt, A., Jahnke, M., Jonasson, J., & Löf, J. (2018). Projektet TJAFS: *Normkritisk Tjänsteutveckling i AvfallsSystemet*. Borås: RISE, Vinnova, Borås Stad, Högskolan i Borås, Borås Energi & Miljö.

Bratt, L., & Larsson, M. (2014). *Modern miljöekonomi: Ekonomiska teorier om hållbar utveckling*. Lund: Studentlitteratur AB (Bratt, L., & Larsson, M. 2014, s.)

Clapp, J. & Dauvergne, P. (2011). *Paths to a green world: The political economy of the global environment*. London: Massachusetts Institute of Technology.

Corvellec, H., Ek, R., Johansson, N., Svingstedt, A., Zapata, P., Zapata-Campos, M., (2018). Avfallsförebyggande handlar om effektiv produktion och genomtänkt konsumtion – inte om avfall: *Sju lärdomar från forskningsprojektet från avfallshantering till avfallsförebyggn*. Lund: Lunds Universitet, Institutionen för service management och tjänstestudier.

Diamond, J. 2011. *Collapse: How societies choose to fail or survive*. US: Penguin Group.

Ejlertsson, G. (2014). *Enkäten i praktiken: En handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Fejes, A., and Thornberg, R. (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber AB

Garnett, K., Cooper, T., Longhurst, P., Jude, S., & Tyrrel, S. (2017). *A conceptual framework for negotiating public involvement in municipal waste management decision-making in the UK*. Nottingham, UK: Science Direct, Waste Management

Jackson, T. (2009). *Välfärd utan tillväxt: Så skapar vi ett hållbart samhälle*. London: Earthscan Publication Limited

Jonasson, J., and Andersson, L. (2018). *Returcykeln: Ett normkreativt avfallsprojekt*. Stockholm: RISE

Klang, A., Vikman, P.-Å., & Brattebø, H. (2006). *Systems analysis as support for decision making towards sustainable municipal waste management - a case study*. Östersund: Waste Management & Research

Lehtonen, M. 2004. *The environmental–social interface of sustainable development: capabilities, social capital, institutions*. Science Direct: Ecological Economics

Raworth, K. (2017). *Doughnut Economics: Seven ways to think like a 21st-century economist*. London: Penguin Random House UK

Regeringskansliet. (2018). *Handlingsplan agenda 2030: 2018-2020*. Stockholm: Finansdepartementet/Kommunikationsavdelningen

Rockström, J., W. Steffen, K. Noone, Å. Persson, F. S. Chapin, III, E. Lambin, T. M. Lenton, M. Scheffer, C. Folke, H. Schellnhuber, B. Nykvist, C. A. De Wit, T. Hughes, S. van der Leeuw, H. Rodhe, S. Sörlin, P. K. Snyder, R. Costanza, U. Svedin, M. Falkenmark, L. Karlberg, R. W. Corell, V. J. Fabry, J. Hansen, B. Walker, D. Liverman, K. Richardson, P. Crutzen, and J. Foley. 2009. *Planetary boundaries: exploring the safe operating space for humanity*. *Ecology and Society* 14(2): 32. (Elektronisk) Tillgänglig: < <http://www.ecologyandsociety.org/vol14/iss2/art32/> > (2018-08-31)

Stavlöt, U (red)., Berlin, M., Berlin, P, M., Gars, J., Larsson, M., Lindahl, T., Olovsson, C., Roine, J., Spiro, D., von Below, D. (2016). *Nationalekonomi för miljöintresserade*. Stockholm: ScandBook AB

Sveriges Kommuner och Landsting., (2018). *Agenda 2030 och SKL:s inriktning 2016-2019: En kartläggning mellan SKL:s inriktningsdokument 2016-2019 och Agenda 2030 för hållbar utveckling*. Stockholm: SKL

Sveriges Kommuner och Landsting., (2016). Yttrande om Agenda 2030: *Arbetet med agenda 2030*. Stockholm: SKL

United Nations. (2018). Transforming our world: *the 2030 Agenda for Sustainable Development*. (Elektronisk) Tillgänglig: <
<https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld> > (2018-08-31)

Wilkinson, R. & Pickett, K. (2010). Jämlikhetsanden: *Därför är mer jämlika samhällen nästan alltid bättre samhällen*. Stockholm: Karneval förlag

Withgott, J., & Laposata, M. (2015). Environment: *The science behind the stories*. Essex, England: Pearson.